

КОСТЮМ ЯК ЕЛЕМЕНТ ТЕАТРАЛІЗАЦІЇ ТА АТРАКЦІЇ В СУЧАСНІЙ ЕКСКУРСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

746.411:371.233.4
ID ORCID 0000-0002-8957-5403
DOI 10.33625/2409-2347-2018-6-35-40

Артеменко М. П. Костюм як елемент театралізації та атракції в сучасній екскурсійній діяльності в Україні. Стаття присвячена визначенню особливостей розвитку театралізованої екскурсії на території сучасної України та встановленню ролі костюма як елемента атракції та театралізації в ній. Дослідження включає в себе критичний аналіз публікацій з обраної тематики, кількісну і якісну обробку зібраної інформаційної бази, в якій зафіксовані факти проведення театралізованих екскурсій в Україні. Також у роботі використана графічна інтерпретація статистичних методів обробки даних, яка дозволила оцінити інтенсивність проведення театралізованих екскурсій за останні п'ять років у різних регіонах України. У роботі визначено базові механізми використання костюму у вказаній системі рекреацій, а також найбільш поширені напрями в проектуванні художніх образів героїв театралізованих екскурсій, що проводяться на території України.

Ключові слова: костюм, рекреація, туризм, екскурсія, театралізація, атракція, дизайн одягу, художній образ.

Артеменко М. П. Костюм как элемент театрализации и атракции в современной экскурсионной деятельности в Украине. Статья посвящена определению особенностей развития театраллизованной экскурсии на территории современной Украины и установлению роли костюма как элемента атракции и театрализации в ней. Исследование включает в себя критический анализ публикаций по выбранной тематике, количественную и качественную обработку собранной информационной базы, в которой зафиксированы факты проведения театрализованных экскурсий в Украине. Также в работе использована графическая интерпретация статистических методов обработки данных, которая позволила оценить интенсивность проведения театрализованных экскурсий за последние пять лет в разных регионах Украины. В работе определены базовые механизмы использования костюма в указанной системе рекреаций, а также наиболее распространенные направления в проектировании художественных образов героев театрализованных экскурсий, проводимых на территории Украины.

Ключевые слова: костюм, рекреация, туризм, экскурсия, театрализация, атракция, дизайн одежды, художественный образ.

Artemenko M. Costume as an element of theatricalization and attraction in modern excursion activity in Ukraine.

Background. The development of the tourism industry is a priority today for many countries, so it requires the infusion of scientific thought from different areas. The knowledge of art and design do not remain uninvolved as well. In particular, for sightseeing tourism, which is one of the main and most popular types of tourism and covers visiting historical, cultural or geographical attractions. Modern conditions of development of society and rather high competition in the market of recreational and tourist services constantly require tour operators, museums and other leisure organizers to improve and introduce new forms of work with visitors. It is in this activity that the practical application of the accumulated knowledge of art history and design is possible, which is advisable to use in the organization of innovative types of presentation of historical and cultural heritage.

Theatricalization of tourist and recreational activities today is a global trend, and costume as a powerful means of communication and enhancement of the visual appeal of the event can become a tool in achieving tourist attraction in these processes.

Objectives. The article is intended to determine the peculiarities of the development of theatrical excursion on the territory of Ukraine and to establish the role of costume as an element of attraction and theatricalization in it.

Methods. The study includes a critical analysis of publications on the chosen topic, quantitative and qualitative processing of the collected information base of the study, which records the facts of theatrical excursions in Ukraine. Also, the visual-graphic methods of data processing were used in the work, which allowed to evaluate and demonstrate the causal relationships and the intensity of distribution of theatrical excursions in a given time interval and territorial localization.

Results. Since the theme of the costume in a theatrical excursion is poorly investigated, in particular from the point of view of art studies and design, it was advisable to conduct its comprehensive study. The lack of theoretical material in the scientific literature required collecting of information base, the analysis of which would make it possible to find out the mechanisms and principles of the use of costume in this kind of events, to identify the characteristic artistic images of the characters, their relations with the scene and the like. Geographically, the limits of the study were confined to the borders of modern Ukraine. The information base was formed by including in it all references to both the scientific and popular literature cases of conducting and organizing theatrical excursions in the specified territory. As a result, the collected base contains descriptive and photo-illustrative information on the one-time or permanently performed recreation and tourism programs of the given type for the last 5 years. Based on the analysis of the basic components of theatrical excursion and the collected base of reportage photos, it was necessary to systematize the mechanisms of using costume in the specified recreation system, which detail its purpose and design requirements. In the territory of Ukraine in recent years, the following areas can be distinguished in designing costume of a given purpose: replicas on the historical costume; national and ethnographic subjects of costumes; uniforms; images of prominent personalities who lived, visited or left an imprint in the historical development of a given territory; literary heroes, etc. In addition, there are some cases of more creative images in children's theatrical excursions. In general, today the number of theatrical excursions in Ukraine includes more than 100 offers from tour operators, museums and other leisure organizers. The leaders in Ukraine are Kyiv and Lviv regions. Theatrical excursions in recreational and tourist activities are in demand not only in the museum space, but also in the urban environment in the open air, where its architectural and historical heritage and cultural features are presented. Part of theatrical excursions combine both a walk around the city, as well as museum halls, and can also be held in various places. Theatrical excursions offered by the leisure organizers of Ukraine are differentiated also by the degree of interaction with the visitor. Today, in this aspect, it is possible to distinguish the main three types of theatrical excursions: an excursion of observation of a narrative mini-show, interactive (animation) excursion (with a guide-animator, with participants and quests exchanging clothes, etc.) and mixed ones.

Conclusions. As the analysis of collected photo-illustrative material from domestic theatrical excursions shows, the costume can be considered as one of the key elements of theatricalization in the cultural recreational and tourist activities of this kind. It allows adding and revealing the general content of the excursion, increasing the level of tourist attraction. In designing costume in the specified system of recreation, it is necessary to take into account the mechanisms of its use, namely, there are four main categories by its purpose: the costume of the guide, the costume of the actors involved in the excursions, the costume of the participants of the interactive (animated) excursions, as well as the costume as an exhibit that is endowed with a character function. The most common areas in the design of artistic images of the heroes of theatrical excursions held on the territory of Ukraine in

recent years are: replicas of historical costume, national and ethnographic subjects of costumes, uniforms, literary heroes, images of prominent personalities who lived, visited or left an imprint in the historical development of a certain city, etc. The number of offers of theatrical excursions in Ukraine is increasing every year, over the past 5 years there are more than 100 variants from tour operators, museums and other leisure organizers, which confirms the relevance of further research.

Keywords: costume, recreation, tourism, excursion, theatricalization, attraction, theatre museum design of clothes, artistic image.

Постановка проблеми. Розвиток туристичної галузі є пріоритетним сьогодні для багатьох країн, тому він потребує вливання наукової думки з різних сфер. Не залишаються осторонь і знання з мистецтвознавства та дизайну. Зокрема для екскурсійного туризму, який є одним із основних і з найбільш популярних видів туризму та охоплює відвідування історичних, культурних або географічних визначних пам'яток.

Сучасні умови розвитку суспільства й доволі висока конкуренція на ринку рекреаційно-туристичних послуг постійно вимагають від туроператорів, музеїв та інших організаторів дозвілля вдосконалення, введення нових форм роботи з відвідувачами. Саме в цій діяльності можливе практичне застосування накопичених знань з мистецтвознавства та дизайну, якими доцільно користуватися при організації інноваційних видів презентації історичної та культурної спадщини.

Театралізація туристично-рекреаційної діяльності сьогодні є глобальним світовим трендом, і костюм як потужний засіб комунікації та підвищення видовищності заходу в цих процесах може стати інструментом у досягненні туристичної атракції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Театралізації екскурсійної діяльності сьогодні присвячено чимало наукових праць як у вітчизняній, так і в закордонній науковій літературі. Дослідник М. Мор [17] один із перших випадків використання нових форм презентації експонатів пов'язує з іменами відомих експертів з виставкового дизайну скандинавських країн Артура Газелюса, Бернхарда Олсена та Андерса Сандвіга, які працювали ще наприкінці XIX — на початку XX століття. У 80-х рр. XX століття, зазначає дослідник, багато музеїв світу почали відроджувати інтерес до себе серед відвідувачів, повторно відкриваючи концепції простору та шукаючи натхнення й досвід у світі театру. Театралізовані дії М. Мор вважає єдиним способом презентації експонатів (маючи на увазі історичні події, демонстрації ремесел, національні костюми тощо), за допомогою якого їх можна оживити.

Про позитивний досвід у проведених театралізованих екскурсій наводять інформацію Н. Нікононау і Ф. Венієрі [18]. Автори розглядають питання музейної театралізації здебільшого в контексті освітніх процесів та активізації громадських позицій. Стисло описують прийоми, які були використані при проведенні тематичної екскурсії «Voices of the City» в м. Салоніки (Греція), зокрема танці, спів, драматичні дії та костюми.

З освітніх позицій також театралізацію в музеї та об'єктах культурно-історичної спадщини

розглядають такі науковці, як Е. Джексон [15], Р. Пелег і А. Барам-Цабарі [19] та інші. Інтермедії в музейній діяльності присвячує свої наукові інтереси й М. А. Кокс [14], який описує позитивний ефект від проведеного експерименту з театралізацією в Музеї Барбадосу для підвищення зацікавленості в молодшій демографічній групі. Ж. Тівєрс [20] наводить результати дослідження щодо залучення акторів у процес презентації спадщини в так званому проєкті «живої історії» та зазначає переваги в сприйнятті аудиторією й більш глибоке розуміння інформації, а також збільшення популярності, в тому числі й серед туристів. Тобто можна відмітити, що науковці з різних аспектів зазначають позитивні сторони використання театралізації для підвищення атрактивності в музейно-виставковій та екскурсійній діяльності, проте костюму як засобу художньої виразності уваги не приділяють.

Е. Джексон, Д. Кідд [16], досліджуючи перформанс і його різновиди в музейній діяльності та презентації історичної спадщини, при описанні своїх експериментів у більшості випадків згадують про використання костюмів для створення образів акторів, оповідачів та інших персонажів. Проте основну увагу приділяють результатам опитування відвідувачів щодо їх вражень від перформансу, глибини освоєння інформації, рівня її запам'ятовування. Значення ролі костюму в цих процесах детально не розглядається, хоча в наведених термінологічних дефініціях у переважній більшості різновидів перформансу («жива інтерпретація», «жива історія», «інтерпретація від першої особи», «інтерпретація від третьої особи», «музейний театр», «реконструкція», «рольова гра») фігурує костюм.

Щодо розкриття питання театралізації в екскурсійній діяльності у вітчизняній науковій літературі також спостерігається тенденція до акцентування проблеми в площині педагогіки, психології або культурно-просвітницької діяльності, хоча опосередковано дослідники згадують і костюм.

Наприклад, І. С. Вітрик та Л. О. Коцар [2] виділяють як одну з передумов становлення театралізованої екскурсії поширення різноманітних костюмованих заходів: тематичних вечорів, балів, показів історичного костюму тощо, які автори пов'язують із розвитком руху історичної реконструкції на території України. Тобто, керуючись зазначеним твердженням, можна сказати, що костюм у процесах театралізації в музейній справі займає не останнє місце, зокрема на етапі її становлення.

Н. В. Нагорський [13], підтверджуючи актуальність даного дослідження, пише, що сучасні музеї все частіше виходять за рамки звичного екскурсійного показу і стають ініціаторами і проповідниками оригінальних форм соціально-культурної діяльності. Також автор вказує, що формування привабливого образу музею, розширення його аудиторії потребує використання художньо-виразних інформаційних засобів; врахування об'єктивних потреб людей — у свій

вільний час поєднувати пізнання з розвагою — змушує сучасні музеї використовувати видовищно-ігрові та інші методики організації поведінки й діяльності своїх відвідувачів.

В. І. Мозолевський [11] відносить театралізовану екскурсію до нових видів культурно-розважальних заходів, для цього виду характерна цілісність художнього образу, що створюється персонажами під час розвитку певної теми. На створення художнього образу покладені сили не лише акторів, зазначає В. І. Мозолевський: також велике значення має оформлення екскурсії, зокрема костюми, які мають не вибиватися із загальної стилістики та теми програми. Аналогічні думки наводять у своїх роботах Ю. Воропаєва, М. Богачова [3] та О. І. Гаркач [4].

Відповідно, на основі аналізу наукової літератури з зазначеної тематики можна зробити висновок, що костюм у театралізованій екскурсії відіграє одну з провідних ролей у створенні художнього образу заходу, проте автори приділяють більшу увагу іншим аспектам питання. Зокрема розглядають проблему з точки зору педагогіки, психології, культурно-просвітницької діяльності тощо, залишаючи поза увагою мистецтвознавчу сторону питання.

Мета статті. Стаття має на меті визначити особливості розвитку театралізованої екскурсії на території України та встановити роль костюма як елемента атракції та театралізації в ній.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні театралізацію в туризмі розглядають як одну з основних форм подієвого туризму [6; 7]. Також М. О. Ізотова та Ю. О. Матюхіна [6] зазначають, що на практиці театралізація є однією з форм проведення екскурсії. Головна перевага театралізованого дійства перед звичайною екскурсією — це безпосередня, активна й обов'язкова участь екскурсантів у подіях, вказують В. С. Ковешніков, О. С. Ліфіренко, Н. М. Стукальська [7].

Звернувшись до етимології та змісту самого терміна «театралізація», О. О. Бувалець [1] доходить висновку, що під цим поняттям «завжди розглядають явище, яке належить до сфери мистецтва, пов'язане з художнім рішенням. Це звернення до емоційної сфери людського сприйняття, тому що емоції — найважливіший принцип, якістю саме художньої творчості». Театралізація є художнім осмисленням реальної життєвої або історичної події, вважає А. А. Конович [8].

Сфера емоційного сприйняття культурних об'єктів тісно пов'язана і з поняттям «атракція», що широко вживане в науковій літературі з туризму [5; 10]. Під цим терміном розуміють систему розваг і заходів, спрямованих на те, щоби сформувати позитивне враження у туриста. Тобто театралізовану екскурсію можна вважати повноцінною туристичною атракцією розважально-пізнавального характеру, яка завдяки засобам художньої виразності допомагає досягти позитивного емоційного відгуку у відвідувачів. Останній факт підтверджується результатами наукових досліджень, які наведено в огляді літературних джерел. Таким чином,

постає задача щодо виявлення ролі костюму як елемента театралізації (засобу художньої виразності) та атракції (у створенні позитивного враження) в даному виді рекреаційно-туристичних заходів.

Оскільки тема костюму в театралізованій екскурсії є недостатньо вивченою, спостерігається брак теоретичного матеріалу в науковій літературі. Вирішення цієї проблеми вимагало збирання інформаційної бази, аналіз якої дав би змогу з'ясувати механізми та принципи використання костюму в даного роду заходах, виявити характерні художні образи дійових персонажів, їх взаємозв'язок з місцем дії тощо.

Географічно дослідження обмежувалося кордонами сучасної України. Інформаційна база формувалася шляхом включення в неї всіх згадок — як у науковій, так і в популярній літературі — випадків проведення та організації театралізованих екскурсій на зазначеній території. У результаті зібрана база містить описову та фотоілюстративну інформацію щодо одноразово проведених або постійно діючих в Україні рекреаційно-туристичних програм даного виду в 2013–2017 рр.

Спираючись на аналіз зібраної бази репортажних фото, можна систематизувати механізми використання костюму як засобу художньої виразності в зазначеній системі рекреацій наступним чином, який проілюстровано на рисунку 1.

Відповідно до кожного з цих напрямків використання костюму будуть висуватися різні вимоги та підходи до його проектування або відтворення, на що має у своїй діяльності спиратися дизайнер, художник з костюму або фахівець із реконструкції.

Наприклад, костюм для екскурсорова та залучених до екскурсії акторів має враховувати не тільки художньо-естетичні параметри, що забезпечують єдність образу й художню виразність концепції заходу, а й ергономічні засади та особливості експлуатації.

М. О. Ізотова та Ю. О. Матюхіна [6] зазначають, що костюми акторів та учасників у даному виді рекреації є одним із основних засобів створення історичного фону, тому при розробці театралізованих екскурсій на історичну або етнографічну тематику необхідно досягати певної відповідності стилю епохи, хоча специфіка їх використання допускає авторську інтерпретацію, зокрема у використанні сучасних матеріалів, технологій, оздоблення, застібок тощо. Костюмування учасників дослідники розглядають як прийом залучення їх до театралізованої дії, котрий стимулює активність і дозволяє прискорити процес адаптації за рахунок рольового спілкування [6]. У переважній більшості костюми для учасників інтерактивної екскурсії сьогодні вирішуються умовно, зберігаючи окремі стилістичні особливості прототипу. Також у даному випадку часто використовуються лише елементи костюма, а не весь комплекс вбрання. Цей факт обумовлений тим, що костюмування має відбуватися легко та швидко, а елементи костюма одягаються поверх

Рис. 1. Класифікаційна схема механізмів використання костюму в театралізованій екскурсії

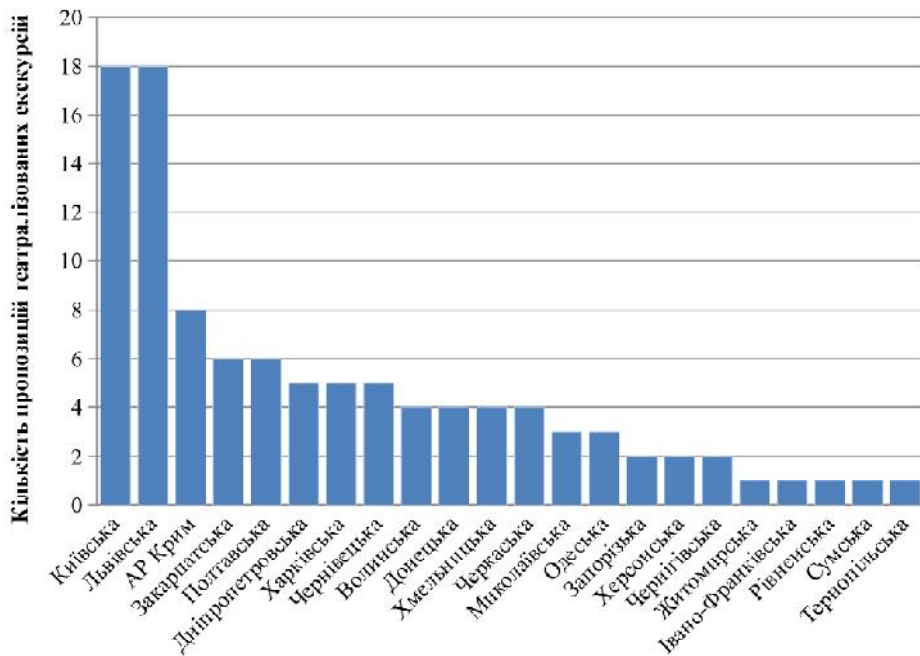

Рис. 2. Розподіл пропозицій театралізованих екскурсій за областями України

власного одягу учасника в першу чергу через гігієнічні міркування.

Якщо розглядати костюм у театралізованій екскурсії як експонат, то він може виступати і як засіб створення історичного фону, декорація, і як персонаж, із яким взаємодіють, залежно від сценарію і дії акторів. Проте здебільшого він має якнайточніше відтворювати свій прототип, і в цьому випадку необхідно враховувати всі принципи та прийоми історичної реконструкції, які розглянуті в роботах О. Ю. Москвіна і М. О. Москвіної [12], О. В. Кумпан і А. І. Камалетдінової [9] та інших.

Аналіз зібраної інформаційної бази художніх образів героїв театралізованих екскурсій, що проведено на території України в останні п'ять років, також дозволив виділити найпопулярніші тематичні напрямки таких заходів, що відображаються на виборі костюма. А саме — в костюмі

це: репліки на історичний костюм; національна та етнографічна тематика костюмів; формений одяг різних часів та професій; образи видатних особистостей, що проживали, відвідували або залишили відбиток в історичному розвитку заданої території; літературні герої тощо.

Крім того, зустрічаються окремі випадки створення більш креативних образів, наприклад мочалки чи зубної щітки в дитячих театралізованих екскурсіях. Такий напрямок відкриває широкі можливості для дизайн-діяльності, оскільки не має, на відміну від історичної реконструкції, жорстких обмежень у використанні формоутворюючих та композиційних прийомів, технологій, матеріалів тощо. Крім того, в даному випадку множиться діапазон альтернативних концепцій в організації театралізованих екскурсій, що може сприяти підвищенню інтересу та мотивації на

повторне відвідування вже знайомих культурних об'єктів за рахунок новизни, видовищності та розважальної складової заходу.

На наступному етапі дослідження було проведено систематизацію зібраної інформаційної бази театралізованих екскурсій, що організовані в Україні, за місцем їх проведення. Результати наведені на рисунку 2.

Загалом на сьогодні кількість театралізованих екскурсій налічує понад 100 пропозицій від туроператорів, музеїв та інших організаторів дозвілля. Лідерами по Україні є Київська та Львівська області.

Проте слід зазначити, що за результатами дослідження окремі туристичні центри на території України (наприклад, м. Одеса) мають занижені показники, оскільки загальним критерієм для оцінки було визначено наявність цілісної продуманої концепції та завершеного художнього рішення заходу. Тоді як у наведеному прикладі туроператори пропонують у будь-якій екскурсійній тур за бажанням групи відвідувачів включати окремі театралізовані сюжети-заготовки. Тобто в даному конкретному випадку стовпчик гістограми, ймовірно, не досить коректно відображає кількість пропозицій театралізованих екскурсій в Одеській області, адже за таких умов підрахувати їх немає можливості. Крім того, такий підхід до аналізу обґрунтовується твердженням В. І. Мозолецького [11], який наголошує на тому, що театралізована екскурсія якісно відрізняється від екскурсії з елементами театралізації, оскільки для останньої при наявності акторів не притаманна єдність сюжету.

На додаток аналіз зібраної інформаційної бази показує, що театралізовані екскурсії в рекреаційно-туристичній діяльності користуються попитом не лише в музейному просторі, а й у міському середовищі під відкритим небом, де презентуються його архітектурно-історична спадщина та культурні особливості. Частина театралізованих екскурсій поєднують у собі прогулянку як міським простором, так і музейними залами, а також можуть проводитися в різного роду місцях. Наприклад, у телецентрі, театрі, приватних садибах тощо. Тому при проектуванні костюмів даного призначення треба враховувати художньо-композиційні особливості середовища, в якому костюм буде використовуватися, а також сезонні температурні режими при проведенні екскурсії на відкритому міському просторі.

Розрізняються театралізовані екскурсії, що пропонуються організаторами дозвілля в Україні, також ступенем взаємодії з відвідувачем. Сьогодні в даному аспекті можна виділити основні три види театралізованих екскурсій: екскурсія спостереження за сюжетною міні-виставою, інтерактивна (анімаційна) екскурсія (з екскурсоводом-аніматором, із перевдяганням учасників, квестами тощо) та змішана.

На практиці часто в рамках сценарію однієї екскурсії поєднуються і мізансцени з міні-виставою, і етапи активної взаємодії з відвідувачами. Проте наявність костюма, що є ключовою при

створенні художнього образу актора або екскурсовода, є обов'язковою. Особливу увагу, на думку музейних працівників, необхідно приділяти виготовленню історичних реконструкцій. Однак треба зазначити, що недостатня увага до виготовлення інших костюмів значно знижує рівень заходу.

Висновки з даного дослідження. Як показує аналіз зібраного фотоілюстративного матеріалу з вітчизняних театралізованих екскурсій, костюм можна вважати одним із ключових елементів театралізації в культурних рекреаційно-туристичних заходах даного роду. Він дозволяє доповнити та розкрити загальний зміст екскурсії, підвищити рівень туристичної атракції. Під час проектування костюму в зазначеній системі рекреацій необхідно враховувати механізми його використання, а саме за призначенням можна виділити чотири основних категорії: костюм екскурсовода, костюм залучених до екскурсії акторів, костюм учасників інтерактивної (анімаційної) екскурсії, а також костюм як експонат, що наділений персонажною функцією. Найбільш поширеними напрямками проектування художніх образів героїв театралізованих екскурсій, що проводяться на території України в останні роки, є репліки на історичний костюм, національна та етнографічна тематика костюмів, формений одяг, літературні герої, образи видатних особистостей, що проживали, відвідували або залишили відбиток в історичному розвитку певного міста тощо. Кількість пропозицій театралізованих екскурсій на Україні щороку зростає, за останні п'ять років налічує понад 100 варіантів від туроператорів, музеїв та інших організаторів дозвілля, що підтверджує актуальність подальших досліджень.

Перспективи подальших розвідок. Основні положення дослідження, фактичний матеріал можуть бути використані у подальшій розробці окресленої теми та практичній діяльності художників по костюмах, дизайнерів одягу, організаторів дозвілля тощо. У подальшому заплановано дослідження принципів театралізованої презентації костюму як експоната в сучасному музеї та виставковому просторі.

Література:

1. Бувалець О. О. Еволюція поняття «театралізація» в культурному просторі масових видовищ: історія та сучасність [Текст] / О. О. Бувалець // Культура України. — 2012. — Вип. 38. — С. 142–150.
2. Вітрик І. С. Театралізована екскурсія: два підходи [Текст] / І. С. Вітрик, Л. О. Коцар // Вісник Одеського історико-краєзнавчого музею. — 2016. — Вип. 15. — С. 29–32.
3. Воропаєва Ю. А. Театралізована екскурсія як новий вид в культурно-досугової сфері [Електронний ресурс] / Ю. А. Воропаєва, М. А. Богачева // Студенський научний форум : Матеріали 5-й Міжнародної студентської електронної наукової конференції (15 лютого — 31 березня 2013 г.). — Електрон. дані. — 2013. — Режим доступу : <http://www.scienceforum.ru/2013/117/6154> (дата звернення : 11.04.2018).
4. Гаркач Е. И. Элементы театрализованной экскурсии [Текст] / Е. И. Гаркач // Комплексное использование и охрана подземных пространств : Междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 100-летию юбилею науч. и туристско-экскурсионной деятельности в Кунгурской

- Ледяной пещере и 100-летию со дня рожд. В. С. Лукина / ГИ УрО РАН ; под общ. ред. О. Кадебской, В. Андрейчука. — Пермь, 2014. — С. 168–172. — ISBN 978-5-91252-048-8.
5. Глаголева Л. Э. Алгоритм формирования туристского продукта на основе естественной и искусственной аттракций [Текст] / Л. Э. Глаголева, О. В. Прибыткова // Вестник ВГУИТ. — 2016. — № 4. — С. 90–93. DOI:10.20914/2310-1202-2016-4-90-93
 6. Изотова М. А. Инновации в социокультурном сервисе и туризме [Текст] / М. А. Изотова, Ю. А. Матюхина. — М. : Советский спорт, 2006. — 224 с. — ISBN 5-9718-0164-3.
 7. Ковешніков В. С. Інноваційні види туризму [Текст] / В. С. Ковешніков, О. С. Ліфренко, Н. М. Стукальська // Інвестиції : практика та досвід. — 2016. — № 4. — С. 38–44.
 8. Конович А. А. Театрализованные праздники и обряды в СССР [Текст] / А. А. Конович. — М. : Высш. шк., 1990. — 208 с. — ISBN 5-06-000617-4.
 9. Кумпан Е. В. Реконструкция, как основной метод воссоздания исторического национального костюма [Текст] / Е. В. Кумпан, А. И. Камалетдинова // Вестник Казанского технологического университета. — 2014. — № 13(17). — С. 143–145.
 10. Мальська М. П. Основи туристичного бізнесу [Текст] : навчальний посібник / М. П. Мальська, В. В. Худо, В. І. Цибух. — К. : Центр навчальної літератури, 2004. — 272 с.
 11. Мазалеўскі В. І. Маральнае выхаванне дзяцей у музейнай прасторы пры дапамозе тэатралізаванай экскурсіі [Текст] / В. І. Мазалеўскі // Вестнік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. — 2017. — № 2(28). — С. 127–132.
 12. Москвин А. Ю. Реконструкция одежды : сущность, проблемы, перспективы [Электронный ресурс] / А. Ю. Москвин, М. А. Москвина // Молодой ученый. — 2014. — № 3. — С. 334–337. — Электрон. дані. — Режим доступу : <https://moluch.ru/archive/62/9467/> (дата звернення : 15.11.2018). — Назва з екрана.
 13. Нагорський Н. В. Музей і дозвілля [Електронний ресурс] / Н. В. Нагорський // Педагогічні та рекреаційні технології в сучасній індустрії дозвілля : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (4–6 червня 2004 р.) / Київський національний університет культури і мистецтв. — Електрон. дані. — Режим доступу : <http://infotour.in.ua/nagorsky.htm> (дата звернення : 15.06.2018). — Назва з екрана.
 14. Cox M. A. Intermedial museum performance : a reflection on the use of intermedial performance as a medium of immersion at the Barbados Museum & Historical Society [Текст] / Michelle A. Cox // Research in Drama Education : The Journal of Applied Theatre and Performance. — 2016. — Vol. 21, issue 3 : Responding to Intermediality. — P. 349–354. DOI:10.1080/13569783.2016.1191336
 15. Jackson A. Inter-acting with the Past — the use of participatory theatre at museums and heritage sites [Текст] / Anthony Jackson // Research in Drama Education : The Journal of Applied Theatre and Performance. — 2000. — Vol. 5, issue 2. — P. 199–215. DOI:10.1080/713692887
 16. Jackson A. Performance, Learning & Heritage [Текст] : A research project funded by the Arts & Humanities Research Council (July 2005 — November 2008) : Report / Anthony Jackson & Jenny Kidd. — Manchester, UK : Centre for Applied Theatre Research : University of Manchester, 2008. — 142 p.
 17. Maure M. The Exhibition as Theatre — on the Staging of Museum Objects [Текст] / Marc Maure // Nordisk Museologi. — 1995. — No. 2. — P. 155–168. DOI: <http://dx.doi.org/10.5617/nm.3729>
 18. Nikonanou N. Interpreting social issues : Museum theatre's potential for critical engagement [Текст] / Niki Nikonanou, Foteini Venieri // Museum & Society. — 2017. — Vol. 15(1). — P. 16–32.
 19. Peleg R. Learning Robotics in a Science Museum Theatre Play : Investigation of Learning Outcomes, Contexts and Experiences [Текст] / Ran Peleg, Ayelet Baram-Tsabari // Journal of Science Education and Technology. — 2017. — Vol. 26, issue 6. — P. 561–581. DOI:10.1007/s10956-017-9698-9
 20. Tivers J. Performing heritage : the use of live 'actors' in heritage presentations / Jacqueline Tivers // Leisure Studies. — 2002. — Vol. 21, issue 3/4. — P. 187–200. DOI:10.1080/0261436022000030678

References:

1. Buvalets, O. O. (2012). Evoliutsiia poniattia "teatralizatsiia" v kulturnomu prostori masovykh vydovyshch : istoriia ta suchasnist [Evolution of the concept of "theatricalization" in the cultural space of massive spectacles : history and modernity]. *Kultura Ukrainy*, 38, 142–150. (In Ukrainian)
2. Vitryk, I. S. & Kotsar, L. O. (2016). Teatralizovana ekskursiia : dva pidkhody [The theatrical guided tour : two approaches]. *Visnyk Odeskoho istoriko-kraieznachchoho muzeiu — Bulletin of the Odessa Historical and Local History Museum*, 15, 29–32. (In Ukrainian)
3. Voropaeva, Yu. A. & Bogacheva, M. A. (2013). Teatralizovannaya ekskursiya kak novyi vid v kul'turno-dosugovoi sfere [Theatrical excursion as a new kind in the cultural-leisure sphere]. In *proceedings of Student Scientific Forum : 5-ya Mezhdunarodnaya studencheskayaya elektronnyaya nauchnaya konferentsiya (15 fevralya — 31 marta 2013 g.)*. Retrieved from <http://www.scienceforum.ru/2013/117/6154>. (In Russian)
4. Garkach, E. I. (2014). Elementy teatralizma v sovremennoi ekskursii [Teatralizma elements in modern tour]. In *proceedings of Kompleksnoe ispol'zovanie i okhrana podzemnykh prostranstv : Mezhdunar. nauch.-prakt. konf., posvyashch. 100-letnemu yubileyu nauch. i turistsko-ekskursionnoi deyatel'nosti v Kungurskoi Ledyanoi peshchere i 100-letiyu so dnya rozhd. V. S. Lukina*. O. Kadebskaya, V. Andreichuk, eds, (pp. 168–172). Perm. (In Russian)
5. Glagoleva, L. E. & Pribytkova, O. V. (2016). Algoritm formirovaniya turistkogo produkta na osnove estestvennoi i iskusstvennoi atraktsii [Algorithm of formation of touristic product based on natural and artificial attractions]. *Vestnik VGUIT*, 4, 90–93. DOI:10.20914/2310-1202-2016-4-90-93 (In Russian)
6. Izotova, M. A. & Matyukhina, Yu. A. (2006). *Innovatsii v sotsiokul'turnom servise i turizme* [Innovations in social and cultural services and tourism]. Moscow : Sovetskii sport. (In Russian).
7. Koveshnikov, V. S., Lifrenko, O. S. & Stukalska, N. M. (2016). Innovatsiini vydy turizmu [Innovative types of tourism]. *Investitsii : praktyka ta dosvid — Investments : Practice and Experience*, 4, 38–44. (In Ukrainian)
8. Konovich, A. A. (1990). *Teatralizovannyye prazdniki i obryady v SSSR* [Theatrical festivals and ceremonies in the USSR]. Moscow : Vyssh. shk. (In Russian)
9. Kumpan, E. V. & Kamal'dinova, A. I. (2014). Rekonstruktsiya, kak osnovnoi metod vossozdaniya istoricheskogo natsional'nogo kostyuma [Reconstruction, as the main method of recreating the historic national costume]. *Vestnik Kazanskogo tekhnologicheskogo universiteta*, 13(17), 143–145. (In Russian)
10. Malska, M. P., Khudo, V. V. & Tsybukh, B. I. (2004). *Osnovy turystychnoho biznesu* [Establish travel business]. Kyiv : Tsentr navchalnoi literatury. (In Ukrainian)
11. Mazaleuski, V. (2017). Maral'nae vyhavanne dzjacej u muzejnaj prastory pry dapamoze tjeatralizavanaj jekskursii [Ethic education of children in the museum environment by means of a theatrical excursion]. *Vestnik Belaruskaga dzjarzhavnaga wnersitjeta kul'tury i mastactvaw*, 2(28), 127–132. (In Belarusian)
12. Moskvin, A. Yu. & Moskвина, M. A. (2014). Rekonstruktsiya odezhdy : sushchnost', problemy, perspektivy [Clothing reconstruction : essence, problems, prospects].

- Molodoi uchenyi*, 3, 334–337. Retrieved from <https://moluch.ru/archive/62/9467/> (In Russian)
13. Nahorskyi, N. V. (2004). Muzei i dozvillia [Museum and leisure]. In proceedings of *Pedahohichni ta rekreatsini tekhnologii v suchasniï industrii dozvillia : Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia (4–6 chervnia 2004 r.)*. Retrieved from <http://infotour.in.ua/nagorsky.htm> (In Ukrainian)
14. Cox, M. A. (2016). Intermedial museum performance : a reflection on the use of intermedial performance as a medium of immersion at the Barbados Museum & Historical Society. *Research in Drama Education*, 21(3), 349–354. DOI:10.1080/13569783.2016.1191336
15. Jackson, A. (2000). Inter-acting with the Past — the use of participatory theatre at museums and heritage sites. *Research in Drama Education*, 5(2), 199–215. DOI:10.1080/713692887
16. Jackson, A. & Kidd, J. (2008). Performance, Learning & Heritage. In proceedings of *A research project funded by the Arts & Humanities Research Council (July 2005 — November 2008)* : Report. Centre for Applied Theatre Research : University of Manchester, UK.
17. Maure, M. (1995). The Exhibition as Theatre — on the Staging of Museum Objects. *Nordisk Museologi*, 2, 155–168. DOI: <http://dx.doi.org/10.5617/nm.3729>
18. Nikonanou, N. & Venieri, F. (2017). Interpreting social issues : Museum theatre’s potential for critical engagement. *Museum & Society*, 15(1), 16–32.
19. Peleg, R. & Baram-Tsabari, A. (2017). Learning Robotics in a Science Museum Theatre Play : Investigation of Learning Outcomes, Contexts and Experiences. *Journal of Science Education and Technology*, 26(6), 561–581. DOI:10.1007/s10956-017-9698-9
20. Tivers, J. (2002). Performing heritage : the use of live ‘actors’ in heritage presentations. *Leisure Studies*, 21(3/4), 187–200.

15.09.2018